സെന്റ് മേരീസ് ദേവാലയം, അഞ്ചുതെങ്ങ്
ഫെബ്രുവരി 14, 2009

ദേവാലയ പ്രതിഷ്ഠ

(ഉല്പത്തി. 23, 10-17; എഫേ. 2, 19-22; മാർക്ക്. 11, 15-19)

Songs of the Birds എന്ന തന്റെ ഗ്രന്ഥത്തിൽ ടോമി ഡിമെല്ലോ പറയുന്ന ഒരു സാരോപദേശ കഥയാണിത്. ഒരു ഗ്രാമത്തിൽ ഒരു പാവപ്പെട്ട മനുഷ്യൻ ജീവിച്ചിരുന്നു. അത്യാവശ്യത്തിനു വേണ്ട ജീവിത സൗകര്യങ്ങളുണ്ടായിരുന്നിട്ടും അവൻ സംതൃപ്തനല്ലായിരുന്നു. എല്ലാ സുഖഭോഗങ്ങളുമനുഭവിച്ച് ആഡംബരത്തോടുകൂടി ജീവിക്കുവാൻ അയാൾ അതിയായി ആഗ്രഹിച്ചിരുന്നു. അതിനായി അയാൾ ദൈവത്തോടു നിരന്തരം പ്രാർത്ഥിച്ചിരുന്നു. ഒരു ദിവസം സ്വപ്നത്തിൽ ദൈവം അവന് പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ട് ആവശ്യമുള്ള ഒരു വരം ചോദിക്കാൻ പറഞ്ഞു. പണമുണ്ടായാൽ എല്ലാ സന്തോഷവും സംതൃപ്തിയും അനുഭവിക്കാമെന്ന് അവൻ കരുതി. അതുകൊണ്ട് തന്നെ സമ്പന്നനാക്കണമെന്ന വരമാണ് അയാൾ ദൈവത്തോട് ചോദിച്ചത്. ദൈവം പറഞ്ഞു: ''നാളെ സന്ധ്യയാകുമ്പോൾ, നീ ആറ്റിൻകരയിൽ ചെല്ലുക. അതിലൂടെ ഒരു സന്യാസി വരുന്നതു കാണും. ആ സന്യാസിയോട് ചോദിച്ചാൽ അയാൾ നിനക്ക് വളരെ വിലപിടിപ്പുള്ള ഒരു രത്നക്കല്ലുതരും. അതു വിറ്റാൽ നിനക്കാവശ്യമുള്ള സമ്പത്തു മുഴുവനും കിട്ടും''. പിറ്റേ ദിവസം സന്ധ്യയ്ക്ക് തന്നെ അയാൾ ആറ്റിൻ കരയിലെത്തി. സന്യാസി വരുന്നുണ്ടായിരുന്നു. സ്വപ്നത്തിന്റെ കാര്യം പറഞ്ഞ് അയാൾ ആ സന്യാസിയോട് രത്നക്കല്ലു ചോദിച്ചു. ഒരു ഭാവഭേദവുമില്ലാതെ അങ്ങേയറ്റത്തെ നിസ്സംഗതയോടുകൂടി സന്യാസി പറഞ്ഞതിതാണ്: ''ഹോ ആ കല്ലാണോ? ഞാൻ വരുന്നവഴി വഴിയിൽ ഈ കല്ലുകിടക്കുന്നതു കണ്ടു. ആർക്കെങ്കിലും പ്രയോജനപ്പെടുമെന്ന് കരുതി ഞാൻ അതെടുത്ത് സഞ്ചിയിലിട്ടു. ഇതാ നിനക്കുവേണമെങ്കിൽ ഇതുകൊണ്ടു പൊയ്ക്കോ.'' ലക്ഷക്കണക്കിന് രൂപ വിലപിടിപ്പുള്ള വെട്ടിത്തിളങ്ങുന്ന ഒരു കല്ലെടുത്ത് സന്യാസി ആ മനുഷ്യനു കൊടുത്തു.

അയാൾക്ക് വലിയ സന്തോഷമായി. അന്നുരാത്രി സന്തോഷം കൊണ്ട് അയാൾ ഉറങ്ങിയില്ല. പിറ്റേ ദിവസവും അയാൾ ഉറങ്ങിയില്ല. വല്ലവരും വന്ന് ഈ കല്ല് മോഷ്ടിച്ചു കൊണ്ടുപോകുമോ എന്ന പേടിയായിരുന്നു. തുടർന്നുള്ള ദിവസങ്ങളിലും ചുറ്റുമുള്ളവരെ പേടിച്ച് അയാൾക്ക് ഉറങ്ങാൻ സാധിച്ചില്ല. ഇത് വിൽക്കാൻ കൊണ്ടുചെന്നാൽ താൻ ഇത് എവിടെനിന്നെങ്കിലും മോഷ്ടിച്ചുവെന്ന് ആരെങ്കിലും തന്നെ കുറ്റപ്പെടുത്തുമോ എന്ന പേടിയും അയാൾക്കുണ്ടായിരുന്നു. നിധി കാക്കുന്ന ഭൂതത്തെപ്പോലെ എപ്പോഴും ആ രത്നകല്ലിനെ രഹസ്യമായി സൂക്ഷിച്ചുകൊണ്ട് അയാൾ കഴിഞ്ഞുകൂടി. പല രാത്രികളിലും ഉറങ്ങാതിരുന്നതു കൊണ്ട് അയാളുടെ ആരോഗ്യം ക്ഷയിച്ചു. മാനസികമായ ഭയവും അസ്വസ്ഥതകളും വർദ്ധിച്ചു. നേരത്തെ ഉണ്ടായിരുന്ന സംതൃപ്തിപോലും രത്നക്കല്ലു ലഭിച്ചതോടുകൂടി അയാൾക്ക് ഇല്ലാതായിത്തീർന്നു. വരമാണെന്ന് ചോദിച്ചുമേടിച്ചത് ശാപമാണെന്ന് അയാൾ തിരിച്ചറിഞ്ഞു.

രത്നക്കല്ല് തനിക്ക് സമ്മാനിച്ച സന്യാസിയെക്കുറിച്ച് അയാൾ ഓർമ്മിച്ചു. എന്ത് സന്തോഷവും സമാധാനവും സംതൃപ്തിയുമായിരുന്നു ആ സന്യാസിയുടെ മുഖത്ത്! പണമായിരുന്നു ആ സന്തോഷത്തിന്റെ കാരണമെങ്കിൽ അയാൾക്ക് കിട്ടിയ ഈ രത്നക്കല്ലുകൂടി വിറ്റ് സുഖമായി ജീവിക്കാമായിരുന്നില്ലേ? പിന്നെ എന്തുകൊണ്ട് ആ സന്യാസി അങ്ങനെ ചെയ്തില്ല? അപ്പോൾ പണത്തിനു തരാൻ സാധിക്കാത്ത എന്തോ ഒന്ന് ആ സന്യാസിക്ക് സ്വന്തമായിട്ടുണ്ട്. അയാൾ ആ രത്നക്കല്ലുമായി സന്യാസിയെ അന്വേഷിച്ചു പുറപ്പെട്ടു. കണ്ടെത്തിയപ്പോൾ ആ സന്യാസിയുടെ

പാദങ്ങളിൽ രത്നകല്ല് വച്ചുകൊ ▬ ǀ അയാൾ പറഞ്ഞു: ''എനിക്ക് ഇതു വേ ▬ , അങ്ങയുടെ മുഖത്തു പ്രതിഫലിക്കുന്ന സന്തോഷത്തിന്റെയും സമാധാനത്തിന്റെയും സംതൃപ്തിയുടെയും രഹസ്യം എനിക്ക് പറഞ്ഞുതരേണമേ''.

നമുക്കും നമ്മുടേതായ ഒരുപാട് ആഗ്രഹങ്ങളു ▬ ǀ. അനുഗ്രഹങ്ങളും വരദാനങ്ങളും തേടിയാണ് നാം ദേവാലയത്തിലേയ്ക്ക് വരുന്നത്. സാരോപദേശ കഥയിലെ ആ മനുഷ്യന് ദൈവം പ്രത്യക്ഷപ്പെട്ടു ഒരു വരം ചേദിക്കുവാൻ പറഞ്ഞതുപോലെ നമ്മോടും ചോദിക്കുകയാണെങ്കിൽ എന്ത് ഉത്തരമായിരിക്കും നാം നൽകുന്നത്? പണത്തിനായി ദൈവത്തോടു പ്രാർത്ഥിക്കുന്ന ധാരാളം പേരു ▬ ǀ. രോഗശാന്തിക്കായും ആരോഗ്യത്തിനായും ദൈവത്തെ സമീപിക്കുന്നവരു ▬ ǀ. പരീക്ഷകളിൽ ജയിക്കുവാനും നല്ലൊരു ജോലി സമ്പാദിക്കുവാനും സ്ഥാനക്കയറ്റങ്ങൾ കിട്ടുവാനും, മനസ്സിനിണങ്ങിയ ജീവിത പങ്കാളിയെ കിട്ടുവാനുമൊക്കെ പ്രാർത്ഥിക്കുന്നവരു ▬ ǀ. ഇതൊക്കെ കിട്ടിയാലും നാം സംതൃപ്തരാകുമോ? ഇനി സാരോപദേശ കഥയിലെ മനുഷ്യനോട് ചോദിച്ചതുപോലെ ഇതിലേതെങ്കിലുമൊന്ന് തിരഞ്ഞെടുക്കണമെന്ന്, ഒരേ ഒരു വരം മാത്രമേ ചോദിക്കാവൂ എന്ന് പറഞ്ഞാൽ എന്തായിരിക്കും നാം ദൈവത്തോടു ചോദിക്കാൻ പോകുന്നത്. ഇതിന്റെ ഉത്തരം സങ്കീർത്തനങ്ങളിലു ▬ ǀ. 27-ാം സങ്കീർത്തനം നാലാം വാക്യത്തിൽ നാം ഇപ്രകാരം വായിക്കുന്നു:

''ഒരു കാര്യം ഞാൻ കർത്താവിനോട് അപേക്ഷിക്കുന്നു
ഒരു കാര്യം മാത്രം ഞാൻ തേടുന്നു.
കർത്താവിന്റെ മാധുര്യം ആസ്വദിക്കുവാനും,
കർത്താവിന്റെ ആലയത്തിൽ അവിടുത്തെ ഹിതം
ആരായാനും വേ ▬ ǀǀ
ജീവിതകാലം മുഴുവനും അവിടുത്തെ
ആലയത്തിൽ വസിക്കാൻ തന്നെ''

കർത്താവിന്റെ ആലയത്തിൽ വസിച്ച് അവിടുത്തെ മാധുര്യം അനുഭവിക്കുന്നതിനെക്കാൾ വലിയ സൗഭാഗ്യമില്ല. പുതുതായി നാം നിർമ്മിച്ച് ദൈവത്തിന് ഇന്ന് പ്രതിഷ്ഠിക്കുന്ന ഈ ദേവാലയത്തിന്റെ ഉദ്ദേശവും ഇതുതന്നെയാണ്. സങ്കീർത്തനത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നതുപോലെ ദൈവത്തിന്റെ ആലയത്തിൽ വസിച്ചുകൊ ▬ ǀ ദൈവത്തിന്റെ മാധുര്യം അനുഭവിക്കുന്നതാണ് ഏറ്റവും വലിയ സൗഭാഗ്യം. കാഷായ വസ്ത്രവും ധരിച്ച് ഭിക്ഷയാചിച്ച് ജീവിച്ചിരുന്ന സന്യാസിയോട് സാരോപദേശ കഥയിലെ മനുഷ്യൻ തനിക്കു കിട്ടിയ രത്നകല്ല് തിരിച്ചുകൊടുത്തിട്ട് ഇപ്രകാരം അഭ്യർത്ഥിച്ചു: ''ഒന്നുമില്ലാതിരുന്നിട്ടും അങ്ങ് അനുഭവിക്കുന്ന സന്തോഷത്തിന്റെ രഹസ്യം എനിക്ക് പറഞ്ഞുതരേണമേ''. പുഞ്ചിരിച്ചുകൊ ▬ ǀ സന്യാസി നൽകിയ മറുപടി ഇതായിരുന്നു: ''ദൈവത്തിനല്ലാതെ, ദൈവാനുഭവത്തിനല്ലാതെ മറ്റൊരു വസ്തുവിനും മനുഷ്യഹൃദയത്തെ പൂർണ്ണായും സന്തോഷിപ്പിക്കാനോ സംതൃപ്തമാക്കാനോ സാധിക്കുകയില്ല''.

ഇനിയും ബുദ്ധിവികസിച്ചിട്ടില്ലായെന്ന് നാം കരുതുന്ന പിഞ്ചുകുഞ്ഞുങ്ങൾ ഈ സത്യം നമ്മെ പഠിപ്പിക്കുന്നു. ഒരു കുഞ്ഞിന്റെ ഒരു വശത്ത് പണച്ചാക്കുകളോ കൗതുകവസ്തുക്കളോ രുചികരമായ ആഹാരസാധനങ്ങളോ വയ്ക്കുകയും മറുവശത്ത് അമ്മയെ നിറുത്തുകയും ചെയ്യുക. അമ്മയുടെ പക്കലേക്കായിരിക്കും ആ കുഞ്ഞ് ഓടിപ്പോകുന്നത്. സാധാരണഗതിയിൽ അമ്മ എടുത്തുകൊടുത്താലല്ലാതെ ആ കുഞ്ഞ് ഒന്നും സ്വീകരിക്കുകയില്ല. അമ്മയെക്കാൾ വലുതായി ഒന്നും ആ കുഞ്ഞിനില്ല. അമ്മയുടെ കരങ്ങളിൽ നിന്നും കിട്ടുന്ന സംരക്ഷണവും സന്തോഷവും മറ്റേതൊരു

വസ്തുവിൽ നിന്നും കിട്ടുകയില്ല എന്ന ബോദ്ധ്യം ആ കുഞ്ഞിനു - l. ഇതുപോലെ സൃഷ്ടവസ്തുക്കളൊന്നും തന്നെ സൃഷ്ടാവായ ദൈവത്തേക്കാളും പ്രാധാന്യമർഹിക്കുന്നതല്ല. പൗലോസ് അപ്പോസ്തലൻ ചോദിക്കുന്നു: ''ദൈവം നമ്മുടെ പക്ഷത്താണെങ്കിൽ ആര് നമുക്ക് എതിരു നിൽക്കും?'' (റോമ. 8, 31). ദൈവം കൂടെയുള്ളപ്പോൾ നമുക്ക് ഒന്നിനും ഒരു കുറവുമു - ﾜവുകയില്ല. അതുകൊ - ﾜണ് യേശു നമ്മെ ഇപ്രകാരം ഉപദേശിക്കുന്നത്: ''നിങ്ങൾ ആദ്യം അവിടുത്തെ രാജ്യവും അവിടുത്തെ നീതിയും അന്വേഷിക്കുക. അതോടൊപ്പം മറ്റുള്ളവയെല്ലാം നിങ്ങൾക്ക് ലഭിക്കും'' (മത്താ. 6, 33). ദൈവത്തോടൊപ്പമായിരിക്കുന്നതിനുള്ള വേദിയായിട്ടാണ് നാം ദേവാലയങ്ങൾ നിർമ്മിക്കുന്നത്. ദൈവത്തിന്റെ മാധുര്യം അനുഭവിക്കുവാനാണ് നാം ദേവാലയത്തിൽ വരുന്നത്.

മനോഹരമായ ഒരു ദേവാലയം നിർമ്മിച്ച് ദൈവത്തിന് പ്രതിഷ്ഠിക്കാൻ സാധിക്കുന്നതിൽ നാമെല്ലാവരും സന്തോഷിക്കുകയും അഭിമാനിക്കുകയും ചെയ്യുന്ന ഒരു സുദിനമാണിത്. കല്ലും കമ്പിയും മരവുമൊക്കെ ഉപയോഗിച്ച് നിർമ്മിച്ച മനോഹരമായ ഒരു ദേവാലയമാണിത്. പലതരത്തിലുള്ള ദേവാലയങ്ങൾ നമുക്കു - l. ചെറിയ തുകകൾ മുടക്കി പണിത ഷെഡുകൾ പോലുള്ള ദൈവാലയങ്ങളു - l; ലക്ഷങ്ങൾ മുടക്കി പണിത ഭംഗിയുള്ള ദേവാലയങ്ങളു - l; കോടികൾ മുടക്കി നിർമ്മിച്ച അതിമനോഹരങ്ങളായ ദേവാലയങ്ങളുമു - l. ഒരു ഭവനം ദൈവത്തിന്റെ ആലയമായിത്തീരുന്നത് അതിന്റെ വലിപ്പത്തെയോ ഭംഗിയെയോ അതിനായി മുടക്കുന്ന തുകയെയോ ആശ്രയിച്ചാണോ ഇരിക്കുന്നത്? അല്ല. പിന്നെ എന്താണ് ഒരു സ്ഥലത്തെ ദേവാലയമാക്കിത്തീർക്കുന്നത്?

ഉല്പത്തിയുടെ പുസ്തകത്തിലെ യാക്കോബിന്റെ അനുഭവം ഇതിന് ഉത്തരം നൽകുന്നു - l. യാക്കോബ് തന്റെ സഹോദരനായ എസാവുവിനെ ഭയന്ന് ബെർഷെബായിൽ നിന്നും ഹാരോണിലുള്ള തന്റെ അമ്മാവന്റെ ഭവനത്തിലേയ്ക്ക് പോവുകയാണ്. ഒരു രാത്രി തളർന്ന് അവശനായ യാക്കോബ് വഴിയരികിൽ ഉറങ്ങാൻ കിടന്നു. അപ്പോൾ അവൻ ഒരു സ്വപ്നം ക - p. ഭൂമിയെയും ആകാശത്തെയും ബന്ധിപ്പിക്കുന്ന ഒരു ഗോവണി. അതിലൂടെ ദൈവദൂതന്മാർ കയറുകയും ഇറങ്ങുകയും ചെയ്തുകൊ - lരുന്നു. ഗോവണിയുടെ മുകളിൽ തന്നെ അനുഗ്രഹിച്ചുകൊ - p നിൽക്കുന്ന തേജസ്വരൂപനായ ദൈവത്തെയും യാക്കോബിനു കാണാൻ സാധിച്ചു. ഉറക്കത്തിൽ നിന്ന് ഉണർന്ന് യാക്കോബ് വിസ്മയത്തിന്റെ വികാരങ്ങളോടെ ഇപ്രകാരം പറയുന്നതായി നാം വായിക്കുന്നു: ''തീർച്ചയായും കർത്താവ് ഈ സ്ഥലത്തു - l. എന്നാൽ ഞാൻ അതറിഞ്ഞില്ല''. ഭയത്തോടുകൂടി അവൻ വീ - pം ഇപ്രകാരം വിളിച്ചു പറഞ്ഞു: ''ഈ സ്ഥലം എത്രഭയാനകം! ഇത് ദൈവത്തിന്റെ ഭവനമല്ലാതെ മറ്റൊന്നല്ല. സ്വർഗ്ഗത്തിന്റെ കവാടമാണിവിടം'' (ഉല്പത്തി. 28, 16-17). യഥാർത്ഥത്തിൽ അവിടെ ഒരു ഭവനം പോലുമില്ല. അതൊരു വഴിയരിക് മാത്രമാണ്. എന്നിട്ടും അതിനെ ദൈവത്തിന്റെ ഭവനമെന്നും സ്വർഗ്ഗത്തിന്റെ കവാടമെന്നും യാക്കോബ് വിളിക്കുന്നു. ഭവനമോ അതിന്റെ ഭംഗിയോ വലിപ്പമോ അല്ല പ്രധാനം. സർവ്വപ്രധാനമായി ദൈവത്തിന്റെ സാന്നിദ്ധ്യമാണ്, ദൈവാനുഭവമാണ്, ഈ സാന്നിദ്ധ്യവും അനുഭവവും നമ്മിലുളവാക്കുന്ന ഭയഭക്തി ബഹുമാനാദരവുകളാണ് ഒരു സ്ഥലത്തെ ദേവാലയമാക്കിത്തീർക്കുന്നത്.

ദൈവം സന്നിഹിതനായിരിക്കുന്ന വേദിയാണ്, അവിടുന്ന് വസിക്കുന്ന ഭവനമാണ് ദേവാലയം. ഈ ദൈവം പരിശുദ്ധനാണ്. ഇടിമുഴക്കങ്ങളുടെയും മിന്നൽ പിണറുകളിലൂടെയും സന്നിഹിതനായിരുന്ന മഹോന്നതനും പരിശുദ്ധനുമായ ദൈവത്തിന്റെ സാന്നിദ്ധ്യം ജനങ്ങളിൽ ഭയമുളവാക്കിയിരുന്നു. അതുകൊ - ﾜണ് ഇസ്രായേൽ ജനം മോസസിനോട് ഒരിക്കൽ ഇപ്രകാരം അഭ്യർത്ഥിച്ചത്: ''നീ തന്നെ ഞങ്ങളോടു സംസാരിച്ചാൽ മതി; ഞങ്ങൾ കേട്ടുകൊള്ളാം. ദൈവം ഞങ്ങളോടു സംസാരിക്കാതിരിക്കട്ടെ. അവിടുന്നു സംസാരിച്ചാൽ ഞങ്ങൾ മരിച്ചു പോകും'' (പുറ 21, 19).

ദൈവത്തിന്റെ ഔന്നത്യത്തെക്കുറിച്ചും പരിശുദ്ധിയെക്കുറിച്ചും തങ്ങളുടെ തന്നെ ബലഹീനതകളെക്കുറിച്ചും പരിശുദ്ധിയെക്കുറിച്ചും നികൃഷ്ടതയെക്കുറിച്ചുമുള്ള അവബോധം കാരണം ദൈവത്തെ സമീപിക്കാൻ ജനങ്ങൾക്ക് ഭയമായിരുന്നു. അതുകൊ - ് കാലക്രമത്തിൽ അവർ തങ്ങളുടെ പ്രതിനിധികളായി പുരോഹിതന്മാരെ തിരഞ്ഞെടുത്തു. സ്വപ്നത്തിൽ യാക്കോബ് ക - ഗോവണിയുടെ ദൗത്യമാണ് പുരോഹിതന്മാർ നിർവ്വഹിച്ചിരുന്നത്. ഗോവണിയിലൂടെ ദൈവദൂതന്മാർ അത്യുന്നതനായ ദൈവത്തിന്റെ സന്നിധിയിലേയ്ക്ക് കയറുകയും അവിടെനിന്ന് ഭൂമിയിലേയ്ക്ക് ഇറങ്ങിവരുന്നതുമാണല്ലോ യാക്കോബ് സ്വപ്നത്തിൽ ക - X്. മനുഷ്യനിൽ നിന്നും ദൈവത്തിന്റെ പക്കലേക്കയക്കുന്ന പ്രാർത്ഥനകളുടെയും ദൈവം മനുഷ്യരുടെ മേൽ ചൊരിയുന്ന അനുഗ്രഹങ്ങളുടെയും പ്രതീകമാണ് ഈ ഗോവണി. പരിശുദ്ധരായ മാലാഖമാരാണ് പ്രാർത്ഥനകളുമായി ദൈവസന്നിധിയിലേയ്ക്ക് കയറുന്നതും അനുഗ്രഹങ്ങളുമായി മനുഷ്യരുടെ ഇടയിലേയ്ക്ക് ഇറങ്ങിവരുന്നതും. ഈ പ്രക്രിയ നടക്കുന്ന വേദിയാണ് ദേവാലയം. മാലാഖമാരുടെ ഈ ദൗത്യമാണ് ദേവാലയത്തിൽ പുരോഹിതൻ നിർവ്വഹിക്കുന്നത്. പ്രാർത്ഥനകളുമായി ദൈവത്തെ സമീപിക്കാനും അനുഗ്രഹങ്ങളുമായി മനുഷ്യരുടെ പക്കലേയ്ക്ക് മടങ്ങിവരാനും സാധിക്കണമെങ്കിൽ പുരോഹിതരും മാലാഖമാരെപ്പോലെ പരിശുദ്ധനായിരിക്കണം. പാപികളും ബലഹീനരുമാണെന്ന അവബോധത്തോടെ ജനങ്ങൾ ഭയവിഹ്വലരായി അകന്നു നിന്നപ്പോൾ ആന്തരികവും ബാഹ്യവുമായ ശുദ്ധിവരുത്തിയ പുരോഹിതന്മാരാണ് അവർക്കുവേ - ി ദൈവത്തെ സമീപിച്ചിരുന്നത്.

ജറുസലേം ദേവാലയത്തിലെ വിജാതീയരുടെയും സ്ത്രീകളുടെയും പുരുഷന്മാരുടെയും പ്രത്യേകം പ്രത്യേകമുള്ള അങ്കണങ്ങൾ കടന്ന് വിശുദ്ധ സ്ഥലത്തായിരുന്നു ബലിപീഠം സ്ഥാപിച്ചിരുന്നത്. ഈ ബലിപീഠത്തെ സമീപിക്കുവാൻ പുരോഹിതന്മാർക്ക് കൂടി ഭയമായിരുന്നു. പ്രഭാതത്തിലും സന്ധ്യയ്ക്കും നറുക്കുകിട്ടുന്ന അതായത് ദൈവം തിരഞ്ഞെടുക്കുന്ന പുരോഹിതൻ മാത്രമേ വേ - ശുദ്ധിവരുത്തിയതിനുശേഷം ധൂപബലിക്കായി വിശുദ്ധ സ്ഥലത്തു പ്രവേശിച്ചിരുന്നുള്ളൂ. വിശുദ്ധ സ്ഥലവും കഴിഞ്ഞാണ് അതിവിശുദ്ധ സ്ഥലം. അവിടെയാണ് ദൈവസാന്നിദ്ധ്യത്തിന്റെ അടയാളമായ വാഗ്ദാനപേടകം സ്ഥാപിച്ചിരുന്നത്. പുരോഹിതന്മാരാരും തന്നെ അവിടെ ഒരിക്കലും പ്രവേശിച്ചിരുന്നില്ല. വർഷത്തിലൊരിക്കൽ പ്രധാന പുരോഹിതൻ മാത്രമേ അവിടെ പ്രവേശിച്ചിരുന്നുള്ളൂ. അതും തനിക്കു വേ - ിയും ജനത്തിനുവേ - ിയും ശുദ്ധീകരണ കർമ്മങ്ങളും പാപപരിഹാര ബലിയും നിർവ്വഹിച്ചതിനുശേഷം ബലിവസ്തുക്കളുടെ രക്തവുമായി ഭയത്തോടും വിറയലോടും കൂടിയാണ് പ്രധാനപുരോഹിതൻ ബലിയർപ്പിക്കുവാനായി അതിവിശുദ്ധമായ സ്ഥലത്ത് പ്രവേശിച്ചിരുന്നത്. അത്രയേറെ ആഴമായിരുന്നു ദൈവത്തിന്റെയും ദൈവാലയത്തിന്റെ പരിശുദ്ധിയെക്കുറിച്ചുള്ള യഹൂദന്മാരുടെ അവബോധം. ഒരു തിരശ്ശീലയാണ് വിശുദ്ധ സ്ഥലത്തെ അതിവിശുദ്ധമായ സ്ഥലത്തിൽ നിന്നും വേർതിരിച്ചിരുന്നത്. യേശു മരിച്ചപ്പോൾ ദേവാലയത്തിന്റെ തിരശ്ശീല ര - ായി കീറിപ്പോയി എന്ന് സുവിശേഷത്തിൽ നാം വായിക്കുന്നത് ഈ തിരശ്ശീലയെക്കുറിച്ചാണ്. അതിന്റെ അർത്ഥം ഇതാണ്. യേശുവിന്റെ മരണത്തോടുകൂടി യഹൂദനെന്നും വിജാതീയനെന്നും സ്ത്രീയെന്നും പുരുഷനെന്നും പുരോഹിതനെന്നും പ്രധാനപുരോഹിതനെന്നുമുള്ള വിവേചനങ്ങളെല്ലാം അവസാനിക്കുന്നു. നമ്മുടെയൊക്കെ പാപങ്ങൾക്ക് യേശു തന്റെ മരണത്തിലൂടെ പരിഹാരം ചെയ്തുകഴിഞ്ഞു. ഇനി യേശുവിൽ വിശ്വസിക്കുന്ന എല്ലാവർക്കും ദൈവമക്കളുടെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തോടുകൂടി ഭയലേശമന്യേ ദൈവസന്നിധിയിലേയ്ക്ക് കടന്നു ചെല്ലാൻ സാധിക്കുന്നു. യേശുവിൽ ഒരു വിശുദ്ധ ജനമായും പുരോഹിതഗണമായും നാമെല്ലാം രൂപാന്തരപ്പെടുന്നു. എന്നാൽ യേശുവിന്റെ മരണത്തിലൂടെ നമുക്ക് ലഭിച്ച ദൈവമക്കളുടെ ഈ സ്വാതന്ത്ര്യം കാരണം ദേവാലയത്തിനുള്ളിൽ തോന്നിയതു പോലെയൊക്കെ പെരുമാറാമെന്ന് നാം കരുതരുത്. ദൈവത്തിന്റെ

ഔന്നത്യത്തെയും പരിശുദ്ധിയെയും കുറിച്ചുള്ള അവബോധം നഷ്ടപ്പെടുത്താതിരിക്കാൻ നാം അങ്ങേയറ്റം ജാഗരൂകരായിരിക്കണം.

യഥാർത്ഥത്തിൽ ഇതാണ് ഇസ്രായേലിൽ സംഭവിച്ചത്. ദൈവത്തിന്റെ പരിശുദ്ധിയെക്കുറിച്ചുള്ള അവരുടെ അവബോധം കാലക്രമത്തിൽ വികലമായിത്തീരുന്നു. ആന്തരികമായ പരിശുദ്ധിയെ അവഗണിച്ചുകൊ -ï ബാഹ്യമായ ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങളിലും ദേവാലയത്തിന്റെ ഉള്ളിൽപ്പോലും മ്ലേച്ഛമായ പ്രവൃത്തികളിലും അവർ വ്യാപൃതരാകുന്നതായി കാണുന്നു. ദൈവാലയത്തിനുള്ളിലെ രഹസ്യമുറികളിൽ ഇസ്രായേലിലെ ശ്രേഷ്ഠന്മാർ വിഗ്രഹങ്ങളെ ആരാധിക്കുന്നതും അന്യദേവന്മാർക്ക് ബലിയർപ്പിക്കുന്നതും കിഴക്കോട്ടു തിരിഞ്ഞു നിന്ന് സൂര്യനെ നമസ്ക്കരിക്കുന്നതുമെല്ലാം ദൈവം എസക്കിയേൽ പ്രവാചകന് കാണിച്ചുകൊടുത്തുകൊ -ï ഇപ്രകാരം ചോദിക്കുന്നതായി നാം വായിക്കുന്നു: ''മനുഷ്യപുത്രാ അവർ ചെയ്യുന്നതു നീ കാണുന്നുt -m? എന്നെ തുരത്താൻ വേ -an ഇസ്രായേൽ ജനം അവിടെ ചെയ്തുകൂട്ടുന്ന മ്ലേച്ഛതകൾ നീ കാണുന്നുt -m?'' (എസ. 8, 6). ക്രമേണ ദൈവത്തിന്റെ മഹത്വം ദേവാലയവും ജറുസലേം പട്ടണവും വിട്ടുപോകുന്നതും എസക്കിയേൽ പ്രവാചകൻ കാണുന്നു -ï (cfr. എസ. 11, 22-25).

ഹൃദയപരിശുദ്ധിയോടെ ദേവാലയത്തെ സമീപിക്കാത്ത ഇസ്രായേൽ ജനത്തെ ഏശയ്യാ പ്രവാചകനും ശക്തമായ ഭാഷയിൽ അപലപിക്കുന്നു -ï. ജറുസലേം ദൈവാലയത്തിനുമുമ്പിൽ ബലിയർപ്പിക്കാനുള്ള കൊഴുത്ത മൃഗങ്ങളും വിലയേറിയ കാഴ്ചദ്രവ്യങ്ങളുമായി നിരനിരയായി നിൽക്കുന്ന ജനങ്ങളെ എപ്പോഴും കാണുമായിരുന്നു. എന്നാൽ അവരിൽ നല്ലൊരു ഭാഗം ആളുകളുടെയും ഹൃദയം ദുഷിച്ചതായിരുന്നു. അവരുടെയൊക്കെ കൈകളിലു -mയിരുന്നത് കൊള്ളമുതലായിരുന്നു. അക്രമത്തിലൂടെയും അനീതിയിലൂടെയും ചൂഷണത്തിലൂടെയും തങ്ങൾ പാവങ്ങളിൽ നിന്നും പിടിച്ചെടുത്ത മുതലിന്റെ ഒരു അംശം കാഴ്ച്ചദ്രവ്യങ്ങളായി സമർപ്പിച്ചുകൊ -ï ദൈവത്തെ പ്രീതിപ്പെടുത്തുവാനായിരുന്നു അവർ ശ്രമിച്ചിരുന്നത്. ഏശയ്യാ പ്രവാചകൻ വഴി ഇത്തരം ബലിയർപ്പണത്തോടും ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങളോടുമുള്ള തന്റെ കടുത്ത വെറുപ്പ് ദൈവം പ്രകടമാക്കിയത് ഇപ്രകാരമായിരുന്നു: ''നിങ്ങളുടെ നിരവധിയായ ബലികൾ എനിക്കെന്തിന്? മുട്ടാടുകളെക്കൊ -pള്ള ദഹനബലികളും കൊഴുത്ത മൃഗങ്ങളുടെ മേദസ്സും എനിക്ക് മതിയായി. കാളകളുടെയോ ആട്ടിൻകുട്ടിയുടെയോ മുട്ടനാടിന്റെയോ രക്തം കൊ -ï ഞാൻ പ്രസാദിക്കുകയില്ല. എന്റെ സന്നിധിയിൽ വരാൻ, എന്റെ അങ്കണത്തിൽ കാലുകുത്താൻ ഇവ വേണമെന്ന് ആർ നിങ്ങളോടു പറഞ്ഞു? വ്യർത്ഥമായ കാഴ്ച്ചകൾ ഇനിമേൽ അർപ്പിക്കരുത്... നിങ്ങളുടെ അമാവാസികളും ഉത്സവങ്ങളും ഞാൻ വെറുക്കുന്നു. അവ എനിക്ക് ഭാരമായിരിക്കുന്നു. അവ എനിക്ക് ദുസ്സഹമായിത്തീർന്നിരിക്കുന്നു.... നിങ്ങളുടെ കരങ്ങൾ പാപപങ്കിലമാണ്. നിങ്ങളെതന്നെ കഴുകിവൃത്തിയാക്കുവിൻ. നിങ്ങളുടെ ദുഷ്കർമ്മങ്ങൾ എന്റെ സന്നിധിയിൽ നിന്ന് നീക്കിക്കളയുവിൻ'' (cfr. ഏശ. 1, 10-20).

പരിശുദ്ധി നഷ്ടപ്പെടുമ്പോൾ ദേവാലയം ദേവാലയമല്ലാതായിത്തീരുന്നു. അങ്ങനെയുള്ള ദേവാലയങ്ങൾ നിലനിൽക്കാൻ അവകാശമില്ല. അവ നശിപ്പിക്കപ്പെടും; തകർന്നു തരിപ്പണമാകും. ദൈവാലയത്തിൽ ബലിയർപ്പിക്കുവാൻ വരുന്ന ജനങ്ങളുടെ ദുഷ്ക്കർമ്മങ്ങൾ ക -ï ജറമിയാസ് പ്രവാചകൻ അവർക്കെതിരായി ഇപ്രകാരം ആഞ്ഞടിച്ചു: ''കർത്താവിന്റെ ആലയം, കർത്താവിന്റെ ആലയം, കർത്താവിന്റെ ആലയം എന്ന് പൊള്ളവാക്കുകളിൽ ആശ്രയിക്കരുത്.... നിങ്ങൾ മോഷ്ടിക്കുകയും കൊല്ലുകയും വ്യഭിചാരം ചെയ്യുകയും കള്ളസാക്ഷി പറയുകയും ബാലിനു ധൂപമർപ്പിക്കുകയും നിങ്ങൾ അറിഞ്ഞിട്ടില്ലാത്ത ദേവന്മാരെ പിഞ്ചെല്ലുകയും ചെയ്യുന്നു. എന്നിട്ട് എന്റെ നാമത്തിലുള്ള ഈ

ആലയത്തിൽ, എന്റെ സന്നിധിയിൽ, വന്നുനിന്ന് ഞങ്ങൾ സുരക്ഷിതരാണെന്ന് പറയുന്നുവോ? എന്റെ നാമം വഹിക്കുന്ന ആലയം നിങ്ങൾക്കു മോഷ്ടാക്കളുടെ ഗുഹയോ?'' (cfr. ജറ. 7, 1-15). ജറമിയാസിന്റെ ഈ വാക്കുകൾ യേശു ആവർത്തിക്കുന്നതാണ് ഇന്നത്തെ സുവിശേഷത്തിലും നാം വായിച്ചുകേട്ടത്. ''എന്റെ ഭവനം എല്ലാ ജനങ്ങൾക്കുമുള്ള പ്രാർത്ഥനാലയം എന്ന് വിളിക്കപ്പെടും എന്ന് എഴുതപ്പെട്ടിട്ടില്ലേ? നിങ്ങൾ അതിനെ കവർച്ചക്കാരുടെ ഗുഹയാക്കിത്തീർത്തിരിക്കുന്നു''. പരിശുദ്ധി നഷ്ടപ്പെട്ട ദേവാലയം തകർന്നു തരിപ്പണമാകുമെന്നും യേശു പ്രവചിക്കുന്നു - l: ''ഒരു ദിവസം യേശു ബഥനിയിൽ നിന്ന് കെദ്രോൺ താഴ്വരയിലേയ്ക്ക് ഇറങ്ങിവരുമ്പോൾ സിയോൺ കുന്നിനു മുകളിൽ ഉയർന്നു നിന്ന അതിമനോഹരമായ ജറുസലേം ദേവാലയത്തെ ചൂ - lക്കാണിച്ചുകൊ - l ചില ആളുകൾ ദേവാലയത്തെപ്പറ്റി, അത് വിലയേറിയ കല്ലുകളാലും കാണിക്കവസ്തുക്കളാലും അലങ്കരിക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നല്ലോ എന്നു പറഞ്ഞു''. അവൻ അവരോട് പറഞ്ഞു: ''നിങ്ങൾ ഈ കാണുന്നവ കല്ലിന്മേൽ കല്ല് അവശേഷിക്കാതെ തകർക്കപ്പെടുന്ന സമയം വരുന്നു'' (ലൂക്ക. 21, 5-6).

യേശു ഒരു ചാട്ടവാറെടുത്ത് ദേവാലയത്തിൽ ക്രയവിക്രയം ചെയ്യുന്നവരെ ആട്ടിപ്പുറത്താക്കുന്ന ഭാഗമാണല്ലോ ഇന്നത്തെ സുവിശേഷത്തിൽ നാം വായിച്ചുകേട്ടത്. ഈ സുവിശേഷ ഭാഗത്തിന്റെ ഒരു പശ്ചാത്തലമായി നിൽക്കുന്നത് യേശു അത്തിവൃക്ഷത്തെ ശപിക്കുന്ന ഭാഗമാണ്. ഒരു ദിവസം യേശുവും ശിഷ്യന്മാരും ബഥാനിയായിൽ നിന്നും വരുമ്പോൾ യേശുവിന് വിശക്കുന്നു - mയിരുന്നു. കുറച്ചകലെ, തളിരിട്ടു നിൽക്കുന്ന ഒരു അത്തിവൃക്ഷം ക - p. ദൂരെ നിന്നു നോക്കിയാൽ അതിൽ ഫലങ്ങളുള്ളതുപോലെ തോന്നി, എന്തെങ്കിലും പറിച്ചെടുത്ത് ഭക്ഷിക്കാമെന്ന ആഗ്രഹത്തോടെ അടുത്തുവന്നപ്പോഴാണ് അതിൽ ഫലങ്ങളൊന്നുമില്ലെന്ന് മനസ്സിലായത്. യേശു ആ അത്തി വൃക്ഷത്തെ ശപിച്ചുകൊ - l പറഞ്ഞു: ''ആരും ഇനിയൊരിക്കലും നിന്നിൽ നിന്ന് പഴം തിന്നാതിരിക്കട്ടെ'' (മാർക്ക് 11, 14). പിറ്റേദിവസം അവർ അതിലൂടെ പോയപ്പോൾ ആ അത്തിവൃക്ഷം ഉണങ്ങിക്കരിഞ്ഞു നിൽക്കുന്നതായി ശിഷ്യന്മാർ ക - p. അത്തിമരത്തെ ശപിച്ചശേഷം യേശു നേരെ പോയത് ദേവാലയത്തിലേയ്ക്കാണ്. ഈ അത്തിമരം ദേവാലയത്തിന്റെയും അതിലെ ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങളുടെയും പ്രതീകമായി നിൽക്കുന്നു. ദൂരെനിന്നുനോക്കിയാൽ ജറുസലേം ദേവാലയം മനോഹരമാണ്. അന്നത്തെ ലോകാതിശയങ്ങളിലൊന്നായി വിശേഷിപ്പിക്കാവുന്ന ഒന്നായിരുന്നു. മാർബിൾ ശിലകളും ദേവദാരു വൃക്ഷത്തിന്റെ തടികളും വിലയേറിയ കല്ലുകളും പൊന്നും വെള്ളിയും കൊs - mക്കെ നിർമ്മിച്ചതായിരുന്നു ഈ ദേവാലയം. ബലിയർപ്പിക്കാൻ വരുന്നവരുടെ ഒരു നീ - നിരതന്നെ ദേവാലയത്തിന്റെ മുമ്പിലു - mയിരുന്നു. ബലിപീഠത്തിൽ നിന്നും ധൂപപടലം സദാ സ്വർഗ്ഗത്തിലേയ്ക്കുയർന്നിരുന്നു. ഗാനാലാപനത്തിന് അവിടെ കുറവൊന്നുമു - mയിരുന്നില്ല. ഇങ്ങനെ തളിർത്തു തളിരിട്ടു നിന്ന ആ വൃക്ഷം പോലെയായിരുന്നു ഈ ദേവാലയവും. എന്നാൽ അടുത്തു വരുമ്പോഴാണ് ഫലം പുറപ്പെടുവിക്കാത്ത ഒരു വൃക്ഷമാണ് ആ ദേവാലയമെന്ന് മനസ്സിലാക്കാൻ സാധിക്കുന്നത്. ദൈവമഹത്വത്തെക്കാൾ സ്വാർത്ഥതാല്പര്യങ്ങൾക്ക് പ്രാധാന്യം നൽകിയ ദേവാലയത്തിന്റെ പരിശുദ്ധിയില്ലാത്ത വെറും പൊള്ളയായ ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങൾക്ക് ദൈവതിരുമുമ്പിൽ ഒരു വിലയുമില്ലായിരുന്നു. കച്ചവടത്തിന് പ്രാധാന്യം കൊടുത്തിരുന്നവരെയാണ്, ക്രയവിക്രയം ചെയ്തിരുന്നവരെയാണ് യേശു ദേവാലയാങ്കണത്തിൽ ക - X്. ''നാണയമാറ്റക്കാരുടെ മേശകളും പ്രാവുവില്പനക്കാരുടെ ഇരിപ്പിടങ്ങളും അവൻ തട്ടിമറിച്ചിട്ടു'' എന്നാണ് സുവിശേഷത്തിൽ പറഞ്ഞിരിക്കുന്നത്. നേർച്ചയിടാൻ നിയമമനുസരിച്ച് ഒരു പ്രത്യേകതരം നാണയമാണ് ഉപയോഗിച്ചിരുന്നത്. അതുകൊ - l സാധാരണ നാണയം കൊടുത്ത് നേർച്ചയിടുന്ന നാണയം മാറ്റി എടുക്കുന്നതിൽ തെറ്റില്ല. അതുപോലെ തന്നെ ബലിയർപ്പണത്തിന് ബലിമൃഗങ്ങളോ പ്രാവുകളോ ആവശ്യമു - l. ദൂരെ സ്ഥലങ്ങളിൽ നിന്നും ഈ ബലിവസ്തുക്കളുമായി ദീർഘദൂരം യാത്രചെയ്യുന്നത് പ്രയാസകരമായതുകൊ - l ദൈവാലയ പരിസരത്ത് ബലിവസ്തുക്കൾ

മേടിക്കുവാനുള്ള സൗകര്യം ചെയ്തുകൊടുക്കുന്നതിലും തെറ്റില്ല. എന്നാൽ തീർത്ഥാടകരെ ആത്മാർത്ഥതയോടെ സഹായിക്കുന്നതിനുപകരം പലപ്പോഴും ഈ നാണയമാറ്റത്തിലൂടെയും ബലിവസ്തുക്കളുടെ വില്പനയിലൂടെയും പാവപ്പെട്ടവരെ ചൂഷണം ചെയ്ത് അവർ കൊള്ള ലാഭമു - ണ്ടാക്കിയിരുന്നു. ഇതിന്റെ പുറകിൽ ഒരു കൂട്ടം സദൂക്കായരും പുരോഹിത പ്രമാണികളുമു - ണ്ടായിരുന്നു. ഇതിനെതിരെയാണ് യേശു ശക്തമായി പ്രതികരിക്കുന്നത്. ഒരു ചാട്ടവാറെടുത്ത് അവരെയെല്ലാം ദേവാലയാങ്കണത്തിൽ നിന്നും ആട്ടിപ്പുറത്താക്കിയ ശേഷം യേശു കോപത്തോടും വേദനയോടും കൂടി അവരോടു പറഞ്ഞു: ''എന്റെ ഭവനം എല്ലാ ജനങ്ങൾക്കുമുള്ള പ്രാർത്ഥനാലയം എന്ന് വിളിക്കപ്പെടും എന്ന് എഴുതപ്പെട്ടിട്ടില്ലേ? നിങ്ങൾ അതിനെ കവർച്ചക്കാരുടെ ഗുഹയാക്കിത്തീർത്തിരിക്കുന്നു''. ഇങ്ങനെ ഫലം പുറപ്പെടുവിക്കാത്ത ഈ ദേവാലയത്തിന്, വെറും പൊതുവായ ആചാരാനുഷ്ഠാനങ്ങൾക്ക് പ്രാധാന്യം കൊടുക്കുന്ന ഈ ദേവാലയത്തിന് നിലനിൽപ്പില്ല. ഫലം പുറപ്പെടുവിക്കാത്ത അത്തിവൃക്ഷം ഉണങ്ങിക്കരിഞ്ഞു പോയതുപോലെ ഈ ദേവാലയവും നശിപ്പിക്കപ്പെടും. അതുകൊ - ണ്ടാണ് മറ്റുള്ളവരൊക്കെ ജറുസലേം ദേവാലയത്തിന്റെ ബാഹ്യസൗന്ദര്യം ക - ണ്ട് അത്ഭുതപ്പെട്ടപ്പോൾ യേശു വേദനയോടെ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞത്: ''നിങ്ങൾ ഈ കാണുന്നവ കല്ലിന്മേൽ കല്ലു ശേഷിക്കാതെ തകർക്കപ്പെടുന്ന സമയം വരുന്നു'' (ലൂക്കാ. 21, 6).

അതുകൊ - ണ്ട് പുതിയൊരു ദേവാലയം നിർമ്മിച്ച് ദൈവത്തിന് പ്രതിഷ്ഠിക്കുന്ന ഈ അവസരത്തിൽ സർവ്വപ്രധാനമായി നാം നിശ്ചയിച്ചുറയ്ക്കേ - ണ്ടത് ഈ ദേവാലയത്തിന്റെ പരിശുദ്ധി ഒരിക്കലും കളഞ്ഞുകുളിക്കാതെ കാത്തു സൂക്ഷിക്കുവാനായിരിക്കണം. അനുഗ്രഹങ്ങൾക്കായി ദേവാലയത്തിൽ വരുന്ന നമുക്ക് ഏറ്റവും വലിയ അനുഗ്രഹമായ ദൈവാനുഭവത്തിനായി പ്രാർത്ഥിക്കാൻ കഴിയണം. സങ്കീർത്തകനോടൊപ്പം ആത്മാർത്ഥതയോടെ ഈ ദേവാലയത്തിൽ വരുന്ന എല്ലാവർക്കും ഇപ്രകാരം പ്രാർത്ഥിക്കാൻ ഇടവരട്ടെയെന്ന് ഞാൻ ആശംസിക്കുന്നു: ''ഒരു കാര്യം ഞാൻ കർത്താവിനോട് അപേക്ഷിക്കുന്നു. ഒരു കാര്യം മാത്രം ഞാൻ തേടുന്നു. കർത്താവിന്റെ മാധുര്യം ആസ്വദിക്കുവാനും കർത്താവിന്റെ ആലയത്തിൽ അവിടുത്തെ ഹിതം അറിയുവാനും വേ - ണ്ടി ജീവിതകാലം മുഴുവൻ അവിടുത്തെ ആലയത്തിൽ വസിക്കാൻ തന്നെ''. ഒരിക്കൽ കൂടി, ഈ ദേവാലയ നിർമ്മാണത്തിനായി മുന്നോട്ടുവരികയും ത്യാഗങ്ങൾ അനുഭവിക്കുകയും ചെയ്ത എല്ലാവരെയും ഹാർദ്ദവമായി അഭിനന്ദിക്കുകയും എല്ലാവർക്കും നന്ദി പറയുകയും ചെയ്യുന്നു. ദൈവം നിങ്ങളേവരെയും സമൃദ്ധമായി അനുഗ്രഹിക്കട്ടെ.